

Még mindig *borzsák** Gyermekkorom óta bántott, ha valaki nem éppen költői hangzású, de világosan érthető nevünket nem értvén kifacsarta és hibásan írta vagy mondta. Klasszikus filológus mivoltomban Horatiusra szoktam gondolni, aki – kellő öniróniával – szívesen tréfálkozott a maga *Flaccus* nevével – elvégre micsoda férfi az, aki *flaccus*, azaz ’petyhüdt; fityegő, lógós (fülü)’ stb., vö. *Epod. XV. 12.*: *siquid in Flacco viri est* (ugyanígy *Sat. II. 1,18 sk. Flaccus*, ellenében Augustus *attentus*, azaz ’feszülten figyelő’ fülével, – vagy krónikus kötőhártya-gyulladásával, kíméletlenül szólván csipásságával (*lippus*, vö. *pl. Sat. I. 5,49*). Ha Q. Horatius Flaccus ismételtelen eljátszadózhatott tulajdon nevével vagy szemének érzékenységevel, akkor egy Horatius-kedvelő *Borzsák* is elpassziózhat tisztos elődjektől örökölt, magyar fül számára érthető nyelven *b e s z é l ő* nevével. Ezért bízik olvasóinak elnézésében, ha most az ismételt nekifutások után legfrissebb találatait sem hagyja nyugodni cédulái között.

* Vö. BORZSÁK ISTVÁN: MNy. 1949: 187–90, 1979: 336–8; Uő., *Dragma*. Válogatott tanulmányok 6. Bp., 2003. 407 sk.

Legutóbb Shakespeare Borachiójában (Sok hűhó semmiért) fedeztük fel váratlan névrokonunkat: a spanyol eredetű kölcsönszóban iszákos ('borostömlő') mivoltunkra ismerhettünk. Hivatkoztunk – egyebek közt – a spanyol boroknak évszázadok óta megszakítatlan angliai importjára. Ezt a körülményt Arany Jánosunk is számon tartotta, amikor Edward király híres lakomájának lucullusi bőségéről szólván („hogyan nézni is tereh”) az italokról sem feledkezett meg: „S mind, ami bor pezsegve forr / Túl messzi tengeren...”, azaz Spanyolhonban. Ma is sherryvel, azaz xéresi (andalúziai) nedűvel kínálják arrafelé a vendéget nemcsak a walesi tartományban.

De maradjunk itthon! PÁPAI PÁRIZ FERENC latin–magyar szótárában az *uter* szó magyar megfelelőjeként ezt találjuk: „tömlő, bor-’zák”, ORSZÁGH LÁSZLÓ angol–magyar szótárában pedig a *through* (ném. *Trog*) jelentéseinek felsorolásában ('vályú, teknő, csatorna') végül ott díszleg (*biz.* jelzéssel) az 'iszákos ember' is, amiképpen a 'tömlő' jelentésű *Schlauch* főnév is jelölhet 'pocakos', átvitt értelemben 'nagyívó egyén'-t (*Säufer*), akárcsak a *Fass* ('hordó', átv. ért. 'eine dicke Person', *Dickmann*) és a *Fassmann* személynév.

Ha most valaki mai példát kívánna, előhozakodhatnánk Buttiglione, az ismert olasz politikus nevével, ami bizony szintén idevág: jelentése 'flaska' (ném. *Fläschchen*) vagy 'flaskó, kisebbfajta borosüveg' (ol. *bottiglia*, m. *butélia*; a fr. *bouteille* a késői lat. *bottis*, azaz 'tömlő' származéka). A 2004. évi budapesti telefonkönyv biztonsága szerint nemcsak *Flasch*, hanem *Flaska* és *Flaskó* nevűek is élnek közöttünk, az *Itzés*-ekről, *Korsós*-okról, *Kupá*-król, sőt *Hordós*-okról nem is beszélve. Kiegészíthetjük korábbi (Drama 3: 454) nemzetközi névfelsorolásunkat: nálunk is vannak *Schlauch*-ok ('tömlő'-k), *Trichter*-ek ('tölcsér'-ek) és így tovább. Folytassuk a fülbemászóan zenei hangzású *Botticelli* névvel, amelynek jelentése azonban kevésbé költői vagy zenei (annál inkább festő): 'hordócska', a *botte* ('hordó') kicsinyítő alakja. És hogy hazai példával zárjuk épületes és hangulatos szemlénket, Bornemisza Péter (Post. IV. 530b) a kárhóztatandó „vendégeskedők és több csavargók” társaságában említi a „bor(os)hordók”-at is. Annak idején, XVI. századi kalandozásaink során találkoztunk egy korabeli naturalisztikus gúnyrajzzal, amelyen egy ilyen „borhordó” talicskán tolja maga előtt félelmetes hordóvá terebélyesedett pocakját. Jaj nektek, vendégeskedők, borhordók és több csavargók!

BORZSÁK ISTVÁN